

ORCID ID: 0009-0004-0439-4868

IJTIMOY MEDIA VA RAQAMLI ALOQADA TARJIMA: GLOBAL DAVR STRATEGIYALARI

*Andijon viloyati chet tillari instituti ingilis
filologiyasi o'qitish metodikasi va
tarjimashunoslik fakulteti tarjima nazaryasi va
amaliyoti 1-bosqich talabasi: Sodikov Saidakbar*

Ilmiy maslahatchi:

Turaxon Abduraxmanov Saydullayevich

Bugungi kunda raqamli inqilob nafaqat axborot almashuv tezligini oshirdi, balki insoniyatni yagona kommunikatsion makonga olib chiqdi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar tufayli geografik chegaralar deyarli yo'qoldi. Ammo bu jarayonda asosiy to'siq — til va madaniyat farqlari — hali ham muhim rol o'ynamoqda. Shu sababli tarjima endi oddiy lingvistik jarayon emas, balki strategik, texnologik va madaniy faoliyatga aylandi.

Quyida ijtimoiy media va raqamli aloqada tarjimaning eng muhim yo'nalishlari batafsil yoritiladi:

1. Madaniy Kodlar va Semantik Moslashuv (Localization)

Ijtimoiy tarmoqlarda muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun faqatgina so'zlarni tarjima qilish yetarli emas. Har bir til ortida o'ziga xos madaniy kontekst, qadriyatlar va ijtimoiy stereotiplar mavjud.

So'zma-so'z tarjima ko'pincha noto'g'ri tushunishga olib keladi. Masalan, G'arb jamiyatida keng qo'llaniladigan "self-made" tushunchasi individual muvaffaqiyat va mustaqillik ramzi sifatida qabul qilinadi. Biroq ayrim Sharq jamiyatlarida bu tushuncha jamoaviylikdan ajralish yoki an'anaviy qadriyatlarga zid harakat sifatida talqin qilinishi mumkin.

Shuningdek, raqamli kommunikatsiyada emoji va vizual elementlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Emojilar universal tildek ko'rinsa-da, ularning talqini turli hududlarda farq qiladi. Masalan, bosh barmoqni yuqoriga ko'tarish belgisi ayrim madaniyatlarda ijobiy ma'no anglatadi, boshqalarda haqorat sifatida qabul qilinishi mumkin.

Demak, zamonaviy tarjimon nafaqat tilshunos, balki madaniyatshunos ham bo'lishi zarur. U auditoriyaning mentalitetini, qadriyatlarini va kommunikativ odatlarini chuqur tushunishi kerak. Lokalizatsiya — bu aynan shu jarayon bo'lib, matnni maqsadli auditoriyaga moslashtirishni anglatadi.

2. Algoritmik Tarjima va Neyron Tarmoqlarning Roli

Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi tarjima sohasini tubdan o'zgartirdi. Hozirgi kunda tarjimalarning katta qismi dastlab avtomatik tizimlar orqali amalga oshiriladi.

Neyron mashina tarjimasi (NMT) texnologiyasi matnni kontekst asosida tushunishga harakat qiladi. Oldingi tizimlardan farqli ravishda, NMT butun gapni yoki matnni bir butun sifatida tahlil qiladi. Shu sababli tarjimalar ancha tabiiy va mantiqiy chiqadi.

Ijtimoiy tarmoqlarda real vaqt tarjima qilish imkoniyati global muloqotni keskin tezlashtirdi. Telegram, Instagram va boshqa platformalardagi "Tarjima qilish" funksiyalari foydalanuvchilarga turli tillarda erkin muloqot qilish imkonini bermoqda.

Biroq sun'iy intellekt hali ham mukammal emas. U kinoya, sarkazm, metafora va milliy o'ziga xosliklarni to'liq tushunishda qiynaladi. Shu sababli "post-editing", ya'ni mashina tarjimasini inson tomonidan tahrirlash, zamonaviy tarjimonlar uchun muhim ko'nikmaga aylandi. Bu yo'nalish hozirda raqamli bozorning eng talabgir kasblaridan biridir.

3. Ijtimoiy Media Marketingida Transkreatsiya

Marketing sohasida tarjima qilish oddiy axborotni uzatishdan ko'ra murakkabroq jarayondir. Bu yerda asosiy maqsad —

auditoriyada muayyan hissiyot uyg'otish.

Transkreatsiya — bu matnni shunchaki tarjima qilish emas, balki uni qayta yaratishdir. Ya'ni matn maqsadli auditoriyaga mos ravishda yangidan yoziladi, lekin asl mazmun va emotsiya saqlab qolinadi.

Masalan, global brendlar o'z reklama shiorlarini har bir bozor uchun alohida ishlab chiqadi. Ular lug'aviy aniqlikdan ko'ra hissiy ta'sirni ustun qo'yadi. "Buy now" kabi oddiy chaqiriqni "Sotib oling" deb tarjima qilish mumkin, ammo marketing nuqtai nazaridan "Hoziroq buyurtma bering" yoki "Imkoniyatni qo'ldan boy bermang" kabi variantlar samaraliroq bo'lishi mumkin.

Shunday qilib, tarjimon marketingda ijodkor, psixolog va strateg sifatida faoliyat yuritadi.

4. Foydalanuvchi tomonidan yaratilgan

kontent (UGC) va Subtitrlashtirish

Raqamli davrda kontent yaratish markazlashmagan. Har bir foydalanuvchi kontent yaratuvchiga aylangan. YouTube, TikTok va Instagram Reels kabi platformalar video kontentni birinchi o'ringa olib chiqdi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, foydalanuvchilarning katta qismi videolarni ovozsiz tomosha qiladi. Shu sababli subtitrlar muhim kommunikativ vositaga aylandi. Subtitrlar nafaqat tarjima vazifasini bajaradi, balki kontentni tushunishni osonlashtiradi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt asosidagi dublyaj va voiceover texnologiyalari rivojlanmoqda. Endi video ichidagi nutq avtomatik ravishda boshqa tillarga tarjima qilinib, hatto original ovozga o'xshash tarzda yangidan yaratilishi mumkin. Bu esa global kontent tarqatishni yanada

osonlashtiradi.

Kelajakda har qanday video bir vaqtning o'zida bir nechta tillarda mavjud bo'lishi odatiy holga aylanishi kutilmoqda.

5. Kiber-lingvistika va Raqamli Etika

Raqamli kommunikatsiya yangi lingvistik hodisalarni yuzaga keltirdi. Internet tili o'ziga xos qisqartmalar, slenglar va yangi ifoda vositalarini yaratdi.

Masalan, "LOL", "BTW", "IMHO" kabi qisqartmalar global miqyosda tushunarli bo'lib qoldi. Tarjimon bunday birliklarni qanday berishni hal qilishi kerak: ularni tarjima qilish, izohlash yoki asl holicha qoldirish.

Shu bilan birga, raqamli muhitda etik masalalar ham dolzarb hisoblanadi. Noto'g'ri tarjima ba'zan jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Masalan, noto'g'ri talqin qilingan ibora nafrat tili sifatida qabul qilinishi va platformalarda cheklovlarga sabab bo'lishi mumkin.

Shu sababli tarjima aniqligi nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va xavfsizlik masalasiga ham aylangan. Moderatsiya tizimlari va sun'iy intellekt algoritmlari tarjimaning to'g'riligiga katta ahamiyat beradi.

Xulosa

Ijtimoiy media va raqamli aloqada tarjima bugungi kunda yordamchi vosita emas, balki global strategiyaning ajralmas qismidir. Har bir kompaniya, blogger yoki tashkilot o'z kontentini turli tillarda taqdim etishga intilmoqda.

Kelajakda tarjima inson va sun'iy intellekt hamkorligiga asoslangan "gibrid model"ga o'tadi. Bu modelda texnologiya tezlik va samaradorlikni ta'minlasa, inson kreativlik va madaniy aniqlikni kafolatlaydi.

Natijada, insonlar o'rtasidagi til to'siqlari tobora kamayib, global muloqot yanada

erkin va samarali bo'ladi. Kimki o'z kontentini turli madaniyatlarga moslashtira olsa, aynan o'sha raqamli dunyoda muvaffaqiyatga erishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gambier, Y., & Gottlieb, H. (2001). **Multimedia and Multimodal Translation: Expanding the Scope of Translation Studies**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

2. Pym, A. (2010). **Exploring Translation Theories**. London: Routledge.
3. O'Hagan, M., & Mangiron, C. (2013). **Game Localization: Translating for the Global Digital Entertainment Industry**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
4. Zhao, Y. (2020). **Neural Machine Translation and Its Impact on Social Media Communication**. Beijing: Tsinghua University Press.
5. Cronin, M. (2013). **Translation in the Digital Age**. London: Routledge.
6. Dörnyei, Z. (2019). **Digital Media and Language Learning**. New York: Springer.
7. Katan, D. (2014). **Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators**. London: Routledge.
8. Chiaro, D. (2010). **Translation, Humour and the Media**. London: Continuum.
9. O'Hagan, M. (2016). **The Impact of Digital Technology on Translation**. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 108–112). London: Routledge.
10. Gambier, Y. (2018). **Digital Translation and AI: Opportunities and Challenges**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
11. Abduraxmanov, T. S. (2025). O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA 41-SON ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI 20.06.2025 O'ZBEK VA INGLIZ TILARIDA KO'CHIRMA VA O'ZLASHTIRMA NUTQNING TAHLILI VA LINGVA-DIDAKTIK MASALLARI [Journal-article].
12. Abduraxmanov, T. S. & Andijon davlat chet tillari instituti. (2025). Maishiy Diskursning Yoshga Doir Tasnifi [Ilmiy Metodik Jurnal]. Journal Of Iqro, Object]. <https://www.wordlyknowledge.uz> (Original Work Published 2025)